

Sloviti italijanski učenjak Umberto Eco se je nekoč namuznil: »Starši so me učili, naj vedno, ko mi nekdo nekaj ponudi zastoj, takoj pokličem policijo.« Najbrž bi si s podobnimi vzgibi lahko razložili nejevero na obrazih mimoidočih, ko grejo na kakšni prireditvi mimo stojnice društva Duh časa. Nekateri so, kot bi jih zadela strela. »Kaj, tele računalnike delite čisto zastoj?« bi lahko strnili njihovo čudenje. »Krasne, polno delujoče računalnike z vso potrebno programsko opremo, in v zameno ne pričakujete ničesar?! Ma to je gotovo neka fora!«

Tekst: **JURE ALEKSIČ**, foto: **JAKA KOREN**

Matjaž Ugovšek in njegovi iz društva Duh časa

Zanesenjaki, ki so spremenili svet

A dejansko enkrat za spremembo ne gre za prav nobeno foro. Kratek in nedvoumen odgovor na njihovo nejevero se glasi: Da! Če se sliši še tako čudno in časom neprimerno, organizacija Duh časa podarja računalnike. Le da niso na voljo čisto vsem, temveč predvsem socialno ogroženim. »Računalnike smo izbrali, ker so okno v svet – nepogrešljivo orodje za komunikacijo, izmenjavo idej in učenje!« svoje poslanstvo opiše ena gonilnih sil društva Matjaž Ugovšek. »Otroci brez domačega dostopa do računalnika in spleta so med vrstniki praviloma stigmatizirani. Uporaba javnih računalnikov pa se ne more primerjati z dostopnostjo do tega orodja doma.«

Da bodo tudi socialno ogroženi deležni podpore teh čedalje bolj nepogrešljivih domačih prijateljev, jih člani društva sestavljajo iz še delujočih delov odsluženih računalnikov. Prvega od mrtvih obujenega so podarili decembra 2011. Do danes je številka skočila na recí in piši več kot 3300! Društvo s tem ni samo pomagalo pomoči najbolj potrebnim. S podarjanjem orodja za samoizobraževanje je obenem na najučinkovitejši možni način širilo svoje osnovno poslanstvo. »Naš končni cilj je, da prebivalci Slovenije spoznajo, v kako zelo neučinkovitem in nezdravem družbenem sistemu živimo danes.« bodro pokima Matjaž. »Ter da je trajnostni sonaravni razvoj najrazumnejša smer, ki jo preprosto moramo ubrati!«

Odslužene, a delujejo ...

Dobra dela ne potrebujejo reklamnih majic. Z Matjažem se dobiva na sedežu društva v kletnih prostorih ljubljanske OŠ Bičevje. Tam imajo do zadnjega kotička zatrpáno jazbino, kamor hodijo računalniki umirat in se ponovno rojevati kot feniksi iz pepela. Na dan najinega domnika se Matjažu na prséh smeje posrečen napis: *Dobra dela ne potrebujejo reklamnih majic*. No, kar je za ene jazbina, je seveda prava Indija Koromandija za obsedence z vezji in tipkovicami ter vsemi oblikami pradavnih računalniških obišij. V teh istih kletnih prostorih je Matjaž vča-

sih vadil kot kitarist pri skupini Slon in Sadež, zato je bil toliko bolj navdušen, ko je vodstvo šole izkazalo tako ljubeznivo razumevanje za poslanstvo društva.

Brez nadaljnega lahko zapišemo, da organizacija Duh časa združuje sočutna in spremembam naklonjena bitja, ki jim ni vseeno za sočloveka. Pod njenim okriljem se zbira tista posebno žlahtna vrsta ljudi, ki svoj prosti čas radi posvetijo čemu smiselnemu. »Saj je čisto fajn vsake toliko iti na kak žur in tuliti v luno,« se nasmehe še ena gonilna sila društva Simona Knavs. »Da bi človek to ves čas počel – taki pa mi preprosto nismo! Radi pomagamo. To nas razvedri najbolj od vsega.«

Ti jurišniki na boljši jutri so prvič skupaj stopili leta 2010, in sicer na krilih odličnega dokumentarca Zeitegeist, ki je razkril nepojmljivo zaslužjenost ljudskih množic. Gotovo se ga spomni tudi marsikateri od naših bralcev, saj si ga je takrat ogledalo res veliko ljudi. Film je predstavil temeljne vzroke za splošno globalno krizo, ki smo ji bili pričá leta 2018 in ji bomo v še hujski obliki spet zelo zelo kmalu.

Brez enega samega virusa! S programom *Računalniki za socialno ogrožene* člani društva še vedno širijo v dokumentarcu strnjeno izročilo. Aparati, ki zapustijo njihovo kletno Indijo Koromandijo, so polno funkcionalni, opremljeni z vsemi potrebnimi programi, ki so v večini primerov tudi prevedeni v slovenščino. Za

povrh lahko obdarovanec računa na trajno podporo. »Pri vseh nastalih težavah z veseljem svetujemo in kaj po potrebi zamenjamo. Večino težav je danes itak mogoče rešiti tako, da se povežemo z uporabnikovim računalnikom in na daljavo rešimo problem. Okrog štirideset odstotkov vse naše dejavnosti je danes posvečene podpori uporabnikov naših računalnikov.«

Še enkrat se lahko zdrznemo in pomislimo, da se sliši predobro, da bi bilo res. A postopek pridobitve računalnika je preprost in obenem zasnovan tako, da ne prihaja do opaznih zlorab. Včasih je bil postopek sicer

še bistveno preprostejši. A po tem, ko so bili pred leti opozorjeni, da so se začeli podarjeni računalniki pojavljati na Bolhi, so člani društva vpeljali posebno potrdilo. Podpisati ga mora tretja oseba, običajno socialni delavec ali morda zdravnik – kdorkoli, ki prosilcu že nudi strokovno pomoč. Odtlej zlorab ne beležijo več.

Matjaž poroča, da so se mnogi od več kot tri tisočih obdarjencev na ta način sploh prvič srečali z digitalnim svetom in dostopom do interneta. V sodelovanju s pobudo *wlan slovenija* skušajo fantje in dekleta iz društva Duh časa prejemnikom pomagati tudi z brezplačnim brezžičnim dostopom do spleta. Namesto Windowsov na podarjene računalnike namestijo operacijski sistem Linux, ki je poslovenjen, preprost za uporabo in sila odporen proti virusom. Večina prejemnikov, s katerimi so po donaciji vzpostavili stik, je bila nad novim programskim okoljem nič manj kot navdušena. Mi

braževanje in nešteta praktična dela ... In tako ni čudno, da si je za osebno poslanstvo izbral prav podarjanje računalnikov.

»Za pridobivanje znanja res ne potrebuješ šole, ampak samo interes,« se namuzne v kletni jazbini društva. »Sploh pa danes, ko je na spletu na voljo toliko koristnih vsebin! Zato smo si zastavili cilj, da ne sme biti nihče oropan za to priložnost iz banalnih ekonomskih vzrokov.« Kot velikega ljubitelja znanstvene fantastike in še prav posebej Zvezdnih stez so ga vedno privlačile utopije. Prvi v seriji dokumentarcev *Zeitegeist* ga je čisto sezul. Še toliko lepše je bilo, ko je njegovo nadaljevanje ponudilo tudi vizijo rešitve. Dostavila sta jo vražji stari gospod po imenu Jacque Fresco in njegov futuristični projekt Venus. Ko je Matjaž prvič prišel v stik s Frescovimi učenji, je nekaj v njegovem srcu nagonsko zažarelo: »Kupljeno! Seveda sem zraven!«

Matjaž in njegovi soborci

boste verjeli, če poročam, da ni v vseh osmih letih delovanja en sam uporabnik dobil enega samega virusa?

Nihče naj ne bo oropan za možnost. Matjaž je izrazil samouk. Končal je sicer osnovno šolo – že v srednji pa je ugotovil, da ta z vsakim letom bolj poblazneli izobraževalni sistem preprosto ni zanj. Njegovo držo nemara še najbolje strne dovpt velikega Marka Twaina, ki je prhnil: »Šoli nisem nikoli dovolil, da škoduje moji izobrazbi.« Čeprav je brez vseh bojda tako nujnih diplom, se Matjaž Ugovšek brez težav preživlja kot skladatelj, glasbenik, studijski tehnik, grafični oblikovalec in videomontažer. Odkar pomni, je hrepenel po znanju. Najbolj od vsega si je želel globinsko razumeti stvari. Že pri desetih je recimo bral napredne in izjemno učene knjige, kot je *Krasni novi svet*. Ko se je doma pojavil prvi računalnik, mu je spremenil življenje. Doživel ga je kot čudovito orodje za izo-

Raj je na doseg roke. Poslanstvo projekta Venera in društva Duh časa najučinkoviteje strne izraz »na virih osnovano gospodarstvo«. Ta vizija gradi na miselnosti, da je treba vso tehnologijo in vire, ki jih ima Zemlja na voljo, usmeriti v družbeno korist. In s tem ustvariti družbeni sistem, ki bi vsem omogočil blaginjo in posledično izkoreninil nasilje. Matjaž in njegovi soborci vidijo priložnost kot priložnost, da skupaj na novo napišemo pravila igre. »Verjamemo, da je človek v osnovi dobro bitje, željno druženja, nudenja pomoči. Čisto vsak si želi občutka, da je koristen družbi in okolju, v katerem živi. A kaj ko nas trenutni sistem peha v povsem nasprotno smer!«

Po mnenju skupnice nepopravljivih idealistov bi moral biti eden naših najpomembnejših družbenih projektov, da odpravimo dolgočasne muko-trpne službe. In s tem vso našo človeško energijo osvobodimo ter preusmerimo v prave reči. »Z napredkom ▶

»Smo danes prišli že tako daleč, da nam res ne bi bilo treba garati za preživetje!« se trpko nasmehne Matjaž. »Deset let delovne dobe s peturnim delavnikom bi moralo biti dovolj za dostojno existenco. O takih rečeh bi morali razmišljati, ne pa da se razčevterjamo z garanjem in se ob tem iz meseca v mesec komaj prebijamo!«

Lahko kdo oporeka, da bi se moral tehnološki napredek odraziti na blagostanju celotne družbe, ne samo nekaj nepojmljivo bogatih posameznikov? »Raj na Zemlji je povsem na doseg roke – a kaj ko se nam zanj očitno ne zdi vredno malo pomutati. Namesto tega gremo raje v smer, ki iz nas dela še večje sužnje, kot so bili tlačani v fevdalizmu, od katerih je graščak terjal le desetino!«

Največja prevara od vseh. O smiselnosti zgoraj zapisanega se lahko najbrž vsi strinjamo, a kako do tako zelene utopije? Gibanje Duh časa stavi predvsem na izobrazbo širokih ljudskih množic. Razumeti je namreč nič manj kot osnovna dolžnost, ki jo imamo kot človeška bitja! Najbrž najpomembnejše je, da doumemo, kaj je pravzaprav denar in kako deluje. »Neznanje o tem je glavni razlog za status quo!« se rad pridruša Matjaž. »V sistemu, polnem prevar, je to, kako nastaja denar, največja prevara od vseh. Denar je glavni klovn v cirkusu, v katerega so nas ujeli.« Seveda gre za nekoliko kompleksnejše vprašanje ... A nikakor tako kompleksno, da ga ne bi mogli razumeti tudi navadni ljudje. Kdor tega še ni storil, je prijazno naprošen, da si ogleda vsaj prvi del tudi danes še kako relevantnega dokumentarca Zeitgeist. Avtor teh vrstic si drzne obljubiti, da bo večini ob ogledu v glavi eksplodirala manjša vodikova bomba.

Kdo v resnici spreminja svet. Tako, zdaj nam je torej jasno, zakaj člani društva Duh časa od mrtvih tako pridno obujajo prav računalnike. Zbirne točke imajo po večini slovenskih regij. Na terenu se je v skoraj vsaki našla kaka dobra duša, ki marljivo zbira podarjene računalnike in jih odpremlja v centralo. Delavnice ima društvo v Ljubljani, Mariboru in Radečah, srčna želja pa je, da bi pomoč usmerili tudi v tujino. Predvsem v manj razvite dežele, kjer lahko še tako zastarel računalnik naredi čudeže za prebivalce. Ob velikih poplavah leta 2014 so donirali pošiljko računalnikov v Bosno, lani so centru za begunce v Atenah poslali tudi nekaj projektorjev, da so lahko vsega oropani otroci gledali risanke. Nedavno so v Ugando poslali kontejner s 25 računalniki.

Še ambicioznejši načrti vključujejo organizacijo delavnic, na katerih bi prebivalstvo naučili, kako si lahko samo popravlja računalnike. A te naprednejše vizije so trenutno še zelo v povojih, saj predstavljajo taki projekti za od države povsem nepodprte zanesenjake logistično grozljivko. Težišče njihove dejavnosti tako še vedno ostaja deželica na sončni strani Alp. »Z velikim zadovoljstvom opazamo, da povpraševanje po naših računalnikih pravzaprav kar malo usiha,« zažari Matjaž. »Drži, en razlog je gotovo to, da se je omilila socialna kriza. Malo pa gre očitno tudi za to, da smo z več kot tri tisoč podarjenimi računalniki že vsaj za prvo silo zasitili 'tržišče'!«

Poseben privilegij je poročati o takih zgodbah o uspehu, ki temeljijo izključno na dobrodelnosti in goli spodobnosti vseh vpletenih. Če smo začeli z učenim citatom, pa tako še končajmo. »Nikoli ne podvomite, da lahko majhna skupina pametnih in zavzetih državljanov spremeni svet,« nam je položila na srce slovit antropologinja Margaret Mead. »Saj ga v resnici ni nikoli spremenil nihče drug!« ■

PIŠE: BERNARDA JEKLIN

Ne ogenj, kres!

V življenju sem imela dve veliki ljubezni, obe nekoliko nespodobni. V umetniško polblaznem okolju, v kakršnem sem odraščala, je bilo sleherno spogledovanje z normalnostjo, hočem reči s plebejsko posvetno glasbo, do neke mere izdajalstvo, čeprav tega ni nikoli nihče rekel.

Prvič sem izdala, kar sem pač izdala, ko sem nekega lepega dne, hočem reči večera, v londonskem West Endu zašla v enega tamkajšnjih nešteto teatrov na premiero novosti, ki se ji je čudno in kontradiktorno reklo Jezus Kristus Superstar; pa saj sem o tem menda že pisala. Bila je svetovna premiera in o tem, kaj je to, ni še nihče vedel nič zelo natančnega; zdaj s tem ne kaže izgubljati besed. Norela sem kakega pol leta, potem sem se počasi umirila; drugega tudi ni kazalo, saj je bila plošča, ki sem jo po predstavi v popolnem transu pri priči kupila v predodruju gledališča, že škripajoče strašilo. Čez nekaj let sem na letališču v Abu Dabiju treščila v velikansko razprodajo nosilcev zvoka in pospravila v prtljago dvojni album skupine Queen s spotikljivim Freddie Mercuryjem na čelu in zgodba se je ponovila. Z eno razliko, na Queene sem nora še vedno.

In smo končno tu. Odkar sem izvedela, da snemajo mega filmsko produkcijo z naslovom Bohemian Rhapsody, z glavno vlogo Ramija Maleka, ki so ga po dolgem cincanju izbrali za vlogo Freddieja, me je po malem dajala nervoza. Ko sem si ogledala nekaj posnetkov s snemanja, je vame precej resno zagledal črv dvoma; tudi nasploh jih je bilo kar nekaj, ki so o tej izbiri dvomili. Rami je bil videti predaleč od Mercuryja. Pravzaprav nekaj čisto drugega.

Premiera je končno razpršila dvome. Film je bil ocenjen odlično in Rami je navdušil še bolj kot film. V tem času sta se oba že nalezla ugodnih nagrad kot pes bolh. Prav pred kratkim so sporočili, da bodo Rhapsody vrteli na HBO. Pozornost se je splačala. Predzadnje nedeljo zvečer sem film končno dočakala tudi jaz. Opozarjam, da bo HBO najbrž Rhapsody kar nekajkrat ponovil, zato si pozorno ogledujte TV-sporod. Jaz sem ga prejšnjo sredo gledala že v drugo.

Bilo je natanko tako, kot je moralo biti. Čisto vsa pričakovanja so se izpolnila. Malek, kakšna mogočna figura! To je film s čisto posebno energijo. V njem je nekaj vulkanskega: to ni le ogenj, to je kres.

Je Rhapsody spotikljiv film? Za moraliste seveda je, saj drugačen sploh ne more biti. Že zgodba sama po sebi, resnična zgodba Mercuryjevega življenja, je natlačena s samimi grozovitimi spotikljivostmi. Mercury poleg glasbene genialnosti, nore umetniške eruptivnosti, ekscesne samozavesti in shrhljive biseksualne, čeprav dosti bolj gejevske obsedenosti, iz katere je v njegovih še mladih letih kajpak odgnal tudi tedaj zelo neozdravljivi aids, ponuja skrajno verodostojno podobo genialnega glasbenega norca in iskalca; človeka, ki brez pomisleka, s komaj dojemljivo strastjo stopa za svojimi demoni, ker je kaj drugega nemogoče in nesmiselno.

In vse to, vsa ta gneča strasti in umetnosti, neverjetne glasbene nadarjenosti, usodnosti in neizogibnosti, je podloženo z njegovo genialno glasbo in sijajno izvedbo. Film se seveda izteče, kaj drugega bi bilo nesmiselno, v orjaški koncert Live Aid, ki je tudi še vedno legenda. V popolno glasbeno ekstazo Queenov in Freddieja in njihovo največje zmagoslavje. Smrt lahko počaka. V kinu, seveda. V življenju ni čakala. Freddie je umrl sorazmerno kmalu po tistem. In šele tedaj, ob odjavni špici filma, brez slikovne podlage, so končno odjeknili še zvoki njegove zame najbolj katarzične in večpomenske skladbe: Show Must Go On.

Malo sem bila prejšnji teden tudi jezna. To je bilo pravzaprav še do neke mere obvladano. Mnogi so bili do popadljivosti besni. Dnevni časopisi so namreč prejšnji teden na prvih straneh jodlali o naraščajoči stiski in obsegu prekarnege dela pri nas, ki se veča preko vseh meja, in o stiskah naših prekarcev, tudi v temle časopisu je bilo enako, na drugi strani dnevnega časopisja pa smo v kar mastnem prispevku prebrali, da si je Blaž Brodnjak, šef, ki je zdaj na čelu Nove Ljubljanske banke, skupaj s kompanijo, ki se ji reče uprava Nove Ljubljanske banke, vse prej kot skromno plačico zdaj čez noč kar podvojil. Še enkrat toliko soldov bo vsak mesec tvoril domov kot doslej. Vsi so bili tiho kot miške, ko je to sporočila prva skupščina po privatizaciji. Morda je kdo pri tem celo zaploskal, o tem ni podrobnejših poročil.

In ker nesreča nikoli ne udari sama, se je skoraj hkrati s tem razvedelo tudi nekaj finančnih pikanterij o Lidiji Glavina. Lidija Glavina, seksi italijanska Slovenka, je bila, to vemo, kot strela z jasnega neba kdo ve kje odkrita in kot popolnoma neznana outsajderka postavljena in izbrana za glavno šefico SDH, slovenskega državnega holdinga, ki ima, povedano popreproščeno, pod sabo upravljanje tako rekoč vsega slovenskega državnega premoženja. Kar je nepopisno imenitna in še bolj nepopisno odgovorna služba. Kako je prišla do nje, kaj tako silno sposobnega je tedaj tičalo v njej, še dandanes ne ve živa duša. Zada je bil najbrž kak klan, kakšna mogočna skrita združbica, mašinerija, o kateri še vedno ne vemo nič ali si pač nihče ne upa nič črhiniti. Čisto lahko, da nihče tudi ne bo nikoli izvedel.

Zdaj leto prezgodaj odhaja s položaja. In spet se ne ve nič natančnega, zakaj. Gre, pa je. Namesto nje prihaja Igor Kržan. Ampak ne kar tako, ne preveč kruto.

Za usmiljeno popotnico sme do izteka formalnega mandata še uporabljati službeni avtomobil, ni ji tudi treba več hoditi v službo, naj si reva ta čas temeljito odpočije. Tudi v finančnem pogledu ji ne bo hudega. Plača, vsekakor Plača z velikim P ji ta čas, dolge dolge mesece, ostaja nedotaknjena. Naj ne nadaljujem, čeprav bi lahko, kajti dušni mir ima tudi svojo ceno.

Ampak zdaj tako že zelo dolgo vemo: takle mammo. In drugače tudi ne more biti.